

УДК 341.233:327.8

В.А. Ващенко,
аспірант Національного університету «Одеська юридична академія»

ПРАВОВІ НАСЛІДКИ ДЕНОНСАЦІЇ МІЖНАРОДНОГО ДОГОВОРУ

Анотація. В статті розглянуто правові наслідки денонсації міжнародного договору. Зазначається, що денонсація міжнародного договору створює нову правову ситуацію та має прояви в предметній, суб'єктній, територіальну та темпоральній сфері. Основним правовим наслідком денонсації є звільнення ініціатора денонсації від обов'язку подальшого виконання договору, а також припинення права вимагати виконання договору іншими учасниками у відносинах з ними. Денонсація припиняє всі обов'язки ініціатора денонсації, що полягають у продовженні виконання чи утриманні від певних дій, а також всі повноваження та переваги за договором.

Ключові слова: денонсація, припинення міжнародного договору, часткова денонсація, принцип паралелізму, *pacta sunt servanda*.

Постановка проблеми. Денонсація міжнародного договору створює нову правову ситуацію, що визначається нормами універсального міжнародного права. В деяких договорах сторони встановлюють положення, що регулює певні наслідки денонсації. Дані положення мають завжди пріоритетне значення перед нормами загального міжнародного права, які в такому випадку лише заповнюють прогалини. Дане положення підтверджується статтею 70 Віденської конвенції, яка присвячена наслідкам припинення договору. Згідно з нею, правовими наслідками денонсації є наступні: "...припинення договору <...>: 1) звільняє учасників договору від будь-якого зобов'язання виконувати договір в майбутньому; 2) не впливає на права, обов'язки чи юридичне положення учасників, що виникло в результаті виконання договору до його припинення".

Наведені наслідки мають місце, "якщо договором не передбачається інше або якщо учасники не погодилися про інше".

Мета статті. Для того, щоб отримати уявлення про правову ситуацію, яка виникає в результаті денонсації міжнародного договору необхідно проаналізувати: предметну, суб'єктну, територіальну та часову сфери наслідків денонсації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Серед вчених, які внесли вагомий внесок в розгляд даного питання, можна назвати таких видатних зарубіжних міжнародників, як Д. Анцилотти, Ф. Мартенс, Г. Кельзен, Ч. Хайд, Х. Лаутерпахт, Л. Оппенгейм, Дж. Фітцморіс, Х. Уолдок, Е.Х. де Аречага. Дана тема супроводжувалася запеклими дискусіями під час Віденської конференції по праву міжнародних договорів 1968-1969 рр. У радянській доктрині це питання до-

сліджувалося в роботах Р.А. Калам-каряна, Р.А. Мюллерсона, А.Н. Талалаєва, Г.І. Тункіна, І.І. Лукашука. Серед українських вчених до даної проблеми зверталися такі юристи, як С.Р. Кравченко, С.В. Шульга.

Виклад основного матеріалу. Основним правовим наслідком денонсації є звільнення ініціатора денонсації від обов'язку подальшого виконання договору, а також припинення права вимагати виконання договору іншими учасниками у відносинах з ними. Денонсація припиняє всі обов'язки ініціатора денонсації, що полягають у продовженні виконання чи утриманні від певних дій, а також всі повноваження та вигоди за договором.

Віденська конвенція передбачає, що припинення договору звільняє сторони від обов'язку подальшого дотримання договору. Проте слід звернути увагу також на інше положення Віденської конвенції. Зокрема, на статтю 43, в якій вказується, що денонсація чи вихід з договору однієї зі сторін “ні в якій мірі не зачіпають обов'язку держави виконувати будь-яке записане в договорі зобов'язання, яке має силу для неї у відповідності з міжнародним правом, незалежно від договору”. Цю норму закріплюють, зокрема, всі Женевські конвенції 1949 року. Наприклад, стаття 63 I Конвенції про поліпшення участі поранених та хворих в діючих арміях встановлює, що: “Денонсація буде чинною лише по відношенню до денонсуючої держави. Вона ніяк не буде впливати на зобов'язання, які сторони, що знаходяться в конфлікті, будуть зобов'язані продовжувати виконувати в силу принципів міжнародного права, оскільки вони витікають зі звичаїв, що встановилися серед цивілізованих народів, із законів людяності та велінь суспільної совісті”.

Денонсація стосується, в принципі, всього договору, всіх його положень. За відсутності положення договору з іншим змістом чи іншої домовленості сторін, держава не може денонсувати лише одну або декілька статей договору. Така денонсація не буде чинною [1, с. 315].

Згідно з п. 1 статті 44 Віденської конвенції: “Право учасника денонсувати договір, вийти з нього або зупинити його дію, яке було передбачене в договорі або випливає із статті 56, може бути використано відносно тільки всього договору, якщо договір не передбачає інше або якщо його учасники не домовилися про інше”. Віденська конвенція підтверджує тут існуючу в загальному міжнародному праві презумпцію цілісності договору. Проте це положення має застосовуватися обмежено. Згідно зі статтею 44, держава може припинити частину положень договору, коли вона посиляється на інші, окрім права на денонсацію, правові підстави.

Сторони договору, очевидно, мають повну свободу стосовно допущення денонсації лише частини договору. Даний намір, однак, має бути явно вираженим [2, с. 476]. Зазвичай він фіксується в договорі, рідше — в іншій угоді.

Застереження про часткову денонсацію зазвичай кореспондує положенням, які допускають часткове прийняття договору. Наприклад, Женевський загальний акт про мирне вирішення міжнародних спорів від 26 вересня 1928 року передбачає в статті 38 часткове приєднання, а в § 4 статті 45 постановляє: “Денонсація може бути лише частковою чи полягати в нотифікації про нові застереження”.

Часткова денонсація може бути погоджена в ході виконання договору. Це має місце частіше за все у зв'язку

з заявою однією зі сторін про денонсацію договору згідно з його положеннями, а в подальшому — іноді в результаті дій іншої сторони — часткове відізвання такої денонсації. В якості прикладу можна навести часткову денонсацію США в 1919 році договору про торгівлю та мореплавство 1827 року з Норвегією і Швецією, або денонсацію в 1917 році Консульської конвенції, укладеної між США та Італією [3, с. 314-315].

Можна відмітити, що — принаймні, в практиці США, — часткова денонсація, погоджена поза договором, не трактується як зміна договору. Держава, якій пропонується узгодити часткову денонсацію, має повну свободу зайняти позицію проти. Як вказував А. Макнейр, уряд Великобританії, як правило, в таких випадках виступав проти [2, с. 476]. Наприклад, було відмовлено США у частковому денонсуванні торгового договору від 2 жовтня 1886 року, укладеного між США, Великобританією та Конго.

У Віденській конвенції щодо денонсації мова йде про “весь договір”, однак відповідно до практики, що склалася, денонсація договору стосується не лише цього договору і всіх документів (протоколів, нот, декларацій і т.д.), що складають його інтегральну частину, але також інших документів, які тісно з ним пов’язані [4]. Застосування даного положення на практиці є відносно простим, якщо сам договір або супроводжуючі договори прямо встановлюють тісний зв’язок між ними. Однак мають місце ситуації, коли тісний зв’язок між основним договором і додатковою угодою не є чітким. Отже, оцінка предметної сфери наслідків денонсації може бути різною і породжувати спори між сторонами.

В якості прикладу можна навести спір, що виник між Румунією та Гре-

цією, коли в 1905 році румунський уряд нотифікував свій намір денонсувати торгіву конвенцію від 19 грудня 1902 року, укладену між цими державами, разом з протоколом, пов’язаним із конвенцією. Уряд Греції не визнавав право Румунії на денонсацію протоколу, стверджуючи, що він представляє собою окреме міжнародне зобов’язання, незалежне від Конвенції, а також, що денонсація Конвенції, що міститься в її положеннях, не може розповсюджуватися *ipso facto* на протокол, який не містив жодних положень, що стосувалися б денонсації. На думку Колера, вирішальним в такому випадку має бути тлумачення положень обох документів з метою з’ясування намірів сторін [5, с. 264].

З метою уникнення непорозумінь, держави в нотифікації про денонсацію конкретизують всі додаткові договори, яких стосується денонсація разом з головним договором. Автори Гарвардського проекту навіть стверджують про такий обов’язок [4].

Суб’єктна сфера наслідків денонсації різниться у випадку з двота багатосторонніми договорами. В першому випадку наслідки денонсації розповсюджуються на обох учасників. В другому, суб’єктна сфера правових наслідків денонсації, як правило, обмежена.

Денонсація багатостороннього договору виключає з договору лише ініціатора денонсації. Вона може призвести до абсолютної денонсації договору лише тоді, коли внаслідок здійсненої денонсації кількість сторін договору стане менше двох. В цілому, не існує норми загального міжнародного права, згідно з якою денонсація, що призводить до зменшення кількості сторін договору нижче, ніж кількість, необхідна для набрання ним чинності, яка б викликала абсолютне

припинення договору. Не існує принципу паралелізму між вимогами про набрання договором чинності та його припиненням [6, с. 66].

Це питання прямо регулюється Віденською конвенцією в статті 55, відповідно до якої: “якщо договором не передбачається інше, багатосторонній договір не припиняється з причини тільки того, що кількість його учасників стала меншою від кількості, потрібної для набрання договором чинності”.

В практиці держави передбачають частіше за все кількість держав, участь яких є достатньою для дії договору менше від кількості, необхідної для набрання договором чинності. Наприклад, Конвенція про митні пільги для туристів, укладена в Нью-Йорку 4 червня 1954 року, вимагає для набрання нею чинності 15 ратифікаційних грамот чи грамот про приєднання (стаття 16) і ставить свою дію в залежність від участі в ній не менш, ніж восьми держав (стаття 18).

Також слід відмітити ситуацію, коли договір називає участь однієї з держав, яку прямо названо або зазначається іншим способом, в якості обов'язкової умови набрання договором чинності. Віденська конвенція не регулює це питання. На думку Є. Жиро, в такому разі також не можна застосовувати принцип паралелізму між вимогами договору про набрання ним чинності та умовами його припинення [6, с. 67]. Однак, видається, що ситуація такого роду може бути значно складнішою порівняно з випадками звичайного зменшення кількості учасників договору. Принциповим питанням в такому випадку є тлумачення самого договору. Тільки аналіз змісту договору може дозволити встановити наміри сторін договору з цього питання.

Зазвичай, в силу положень договору денонсація призводить до абсолютного припинення договору, укладеного тільки між декількома державами — трьома або чотирма. Наприклад, Конвенція про збереження та захист морських котиків, укладена у Вашингтоні 7 липня 1911 року між США, Великобританією, Японією та Росією, встановлювала в статті XVI, що зі спливом 15 років дії, Конвенція буде діяти доти, доки вона не буде денонсована однією або більшою кількістю сторін. Вона втратила чинність в 1941 році після її денонсації Японією [7, с. 449].

На суб'єктну сферу наслідків денонсації договору суттєво впливає правовий характер його положень.

Спробу зв'язати характер договору з наслідками, які для обсягу застосування його положень може мати денонсація його однією зі сторін, здійснив, зокрема, Дж. Фітцморіс. В своєму проекті, який він запропонував Комісії міжнародного права в 1957 році, він детально дослідив в цьому контексті договори, що мають характер законів (*traits-lois*), договори взаємного та консенсуального характеру і договори, що спираються на тісний взаємозв'язок між сторонами [8, с. 31].

Правотворчі договори, на думку, Дж. Фітцморіса, є джерелом зобов'язань, які існують самостійно і не залежать від принципу взаємності. У зв'язку з тим, що держави зобов'язані дотримуватися положень, що містяться в них, незалежно від того, будуть їх дотримуватися інші сторони чи ні, факт виходу одної сторони або навіть декількох сторін не впливає на поведінку останніх. Відповідних положень держави зобов'язані дотримуватися без змін не тільки між собою, але також і надалі по відношенню

до, наприклад, громадян, власності чи кораблів держави-ініціатора денонсації. До договорів такого роду можна віднести конвенції МОТ, конвенції з прав людини тощо [8, с. 35-37].

Інша ситуація має місце, коли денонсація стосується багатосторонніх договорів, які є джерелом зобов'язань взаємного та консенсуального характеру. Інші сторони в цілому звільнені від виконання договору по відношенню до ініціатора денонсації і застосовують його виключно між собою.

Нарешті, є багатосторонні договори, які створюють систему зобов'язань, які спираються на тісну взаємозалежність (*fully interdependent type obligations*), в яких участь всіх сторін є умовою існування такої системи і денонсація такого договору одним з учасників руйнує цю систему, призводячи до абсолютного припинення договору.

До наведеного розмежування схиляється також французька доктрина [6, с. 67]. Це свідчить про те, що предметна сфера правових наслідків денонсації договору не є питанням, що має однозначне рішення. Встановлення цього обсягу має залежати від дослідження намірів сторін договору і суттєвим елементом визначення змісту даного наміру є характер зобов'язань, узгоджених в договорі.

Денонсація договору стосується в цілому всієї території ініціатора денонсації. Відповідно до статті 29 Віденської конвенції "якщо інший намір не впливає з договору або не встановлений в інший спосіб, то договір є обов'язковим для кожного учасника щодо всієї його території". Також, якщо сторони не погодили інше, денонсація договору означає, що на всій території ініціатора договір надалі діяти не буде. Одностороннє обме-

ження територіальної сфери наслідків денонсації є неприпустимим.

Однак трапляється, що сторони допускають в договорі можливість часткової денонсації, обмеженої територіальним застосуванням договору. Застереження про часткове територіальне денонсування найчастіше кореспондує колоніальним застереженням, відповідно, положенням, що уповноважують держави в односторонньому порядку приймати рішення про поширення дії договору на залежні території і колонії. Колоніальні імперії мають право розширити сферу дії договору на такі території чи виключити їх зі сфери дії договору [9, с. 169-171]. Застереження про часткове територіальне денонсування доповнює і розширює це право шляхом надання зацікавленій державі більше можливостей для маневрування. Прийняте при підписанні, ратифікації чи приєднанні рішення поширити дію договору на залежні території чи колонії не зв'язує державу на весь час дії цього договору.

Прикладом положення, що дає державі повноваження, про які йде мова може бути стаття 39 Женевської конвенції про сильнодіючі речовини від 19 лютого 1925 року в редакції, прийнятій в Нью-Йорку 11 грудня 1946 року. Вона передбачає наступне: "кожна держава, яка підписує або приєднується до цієї Конвенції, може заявити в момент підписання, ратифікації або приєднання, що прийняття положень даної Конвенції не поширюється на певну або всі його колонії, заморські володіння, протекторати або заморські території, які залежать від її суверенітету або влади [...] і може в подальшому приєднатися [...] від імені такої колонії, заморського володіння, протекторату чи заморської території [...]". Денонсація також може бути

здійснена окремо щодо однієї з колоній, заморського володіння, протекторату або заморської території [...]”.

Право на часткову територіальну денонсацію належить, як правило, тільки державі, яка представляє в міжнародних відносинах зазначені залежні території. Положення договорів, які допускали часткове територіальне денонсування, відходять в минуле, оскільки зникають відносини, які зробили можливим їх існування.

Денонсація договору, що призводить до його припинення — відносного або абсолютного — спричиняє наслідки *ex nunc*, а не *ex tunc*. Це принципово відрізняє денонсацію договору від визнання його недійсним [1, с. 280].

Денонсація не має ретроактивних наслідків. Вона відбувається в конкретний момент виконання договору, у певній правовій ситуації, створеній в результаті її здійснення і положення, створеного тривалим способом, не порушує. Як закріплено в п. б) статті 70 Віденської конвенції, припинення договору “не впливає на права, обов’язки чи юридичне положення учасників, що виникло в результаті виконання договору до його припинення”.

Денонсація не порушує прав, здобутих у зв’язку з договором, не відновлює *status quo ante*, який було змінено договором. Як зазначав Дж. Фітцморіс, “[...] виплата, здійснена у зв’язку з договором не стає неоплаченою; дозволений на підставі договору спір не починається заново тому, що договір було денонсовано; встановлений кордон не стає непозначеним; цесія території не відмінюється і т.д.” [8, с. 269].

Хоча таке нерідко трапляється, але сторони можуть обмежувати темпоральну сферу наслідків денонсації

договору. Можна навести приклади, наведені в коментарі до проекту Комісії міжнародного права 1963 року, а саме статтю XIX Брюсельської конвенції про відповідальність операторів ядерних суден від 25 травня 1962 року. Згідно з нею, “навіть після припинення дії цієї Конвенції чи її денонсації одною з держав-учасниць [...] положення конвенції продовжують застосовуватися щодо будь-якої ядерної шкоди, що було спричинено ядерним інцидентом, [...] за умови, що ядерний інцидент відбувся до дати припинення її дії чи денонсації або, якщо він відбувся після цієї дати, але не пізніше двадцятип’ятирічного строку, починаючи з дати надання дозволу на експлуатацію”.

Відмежування темпоральної сфери наслідків денонсації передбачає також, наприклад, і Європейська конвенція про захист прав людини та основних свобод, підписана в Римі 4 листопада 1950 року, яка встановлює в частині 2 статті 58, що “денонсація не звільняє відповідну Високу Договірну Сторону від її зобов’язань за Конвенцією щодо будь-якої дії, яка могла бути порушенням таких зобов’язань і могла бути здійснена нею до дати набрання денонсацією чинності”.

У випадку непогодженої денонсації правові наслідки подання відповідної заяви можуть бути різними в залежності від реакції інших учасників договору. У випадку, коли денонсація договору не викликає заперечень іншої сторони чи сторін, вона призводить до всіх наведених вище наслідків. Денонсація, яка зіштовхується з запереченням, створює певну фактичну ситуацію, правова характеристика якої не є до кінця визначеною.

Вона призводить до міжнародного спору, вирішення якого може наступити внаслідок застосування

певного мирного засобу вирішення міжнародних спорів, передбаченого статтею 33 Статуту ООН.

Що відбувається з договором, відносно якого мала місце денонсація, до моменту вирішення спору? Дане питання не є до кінця зрозумілим. На думку А. Девіда, офіційне тлумачення положень Конвенції, що впливає з коментаря Комісії міжнародного права до проекту статті 65 Конвенції, є класичним прикладом порочного кола. З принципу *pacta sunt servanda* витікає обов'язок сторін добросовісно дотримуватися договору, який є обов'язковим згідно зі статтею 65 Конвенції. З іншої сторони, згідно цієї ж статті, питання про те, чи є договір обов'язковим чи ні, залежить виключно від поведінки сторін згідно з принципом добросовісності. “Діяти добросовісно” в контексті міжнародного договору означає те саме, що діяти в правовому полі. В той же час, мова власне йде про вирішення питання, яке згідно з правом призводить до припинення договору. А. Девід закінчує свій висновок тим, що дана критика витікає з тавтології про те, що умовою підпорядкування дій людини певним нормам є, в першу чергу, існування таких норм [10, с. 170].

З тексту положень Конвенції, зокрема зі статті 42, можна зробити висновок, що в принципі договір до вирішення спору є дійсним і зберігає свою силу. Це відстрочує правові наслідки односторонньої денонсації, визнаної правомірною. На думку деяких авторів, таке рішення не представляється “ані належним, ані справедливим”. Однак відступ від принципу *in dubio pro libertate* має в цьому випадку безумовне обґрунтування, оскільки ним закріплюється стабільність договірних відносин.

В такій ситуації необхідно звернути увагу на той факт, що в практиці

держав може мати місце також і конструкція призупинення дії договору. Згідно з положеннями Віденської конвенції, сторони, у взаємовідносинах між якими призупиняється дія договору, звільняються від зобов'язання виконувати договір між собою протягом періоду такого призупинення. Призупинення дії договору не впливає в іншому на правові відносини між учасниками, встановлені договором (п. 1 статті 72). В період призупинення дії договору учасники утримуються від дій, які могли б завадити поновленню дії договору (п. 2 статті 72). Конструкція призупинення дії договору, як видається, в більшій мірі відповідає наступному: договір не застосовується, але залишається в силі.

Вирішення спору, що виник у зв'язку з запереченням проти денонсації, буде остаточно визначати правові наслідки неузгодженої денонсації. У випадку підтвердження того, що право на денонсацію фактично існувало, вона буде мати всі наслідки погодженої денонсації. У випадку визнання денонсації неправомірною, такою, що суперечить праву, вона має бути визнана ініціатором як така, яка не набрала чинності. В той же час, коли держава не згодна з таким рішенням спору, така денонсація буде представляти собою порушення договору. Інша сторона або сторони договору одночасно отримають можливість застосувати норму статті 60 Віденської конвенції, яка стосується припинення договору внаслідок його порушення, або вимагати, щоб ініціатором було притягнуто до міжнародної відповідальності на загальних підставах.

Спірним є питання, чи можна у випадку денонсації, яка не має достатніх правових підстав, або іншими словами — у випадку розірвання договору,

розглядати ініціатора надалі в якості однієї зі сторін договору. На думку Є. Жиро, “було б мало реалістично стверджувати, що держава, яка розірвала договір, і надалі залишається його стороною, оскільки розірвання, як протиправний акт, має бути визнано недійсним”, додаючи, що “право ніколи не виграє, допускаючи фікцію” [6, с. 30].

Складно також не звернути увагу на те, що застосування теоретично обґрунтованої і такої, що не викликає сумнівів, концепції визнання стороною договору держави, яка припинила його у спосіб, який не узгоджується з правом, на практиці буде спричиняти ряд труднощів. Вони виникають, зокрема, через неясність норм звичаєвого права, які стосуються дорозумілого права на денонсацію, а також внаслідок труднощів оцінки конкретної дії держави. Ця концепція заслуговує на увагу, якщо буде справедливим припущення, що держава здійснила фактичне розірвання договору. Однак “оскільки в міжнародному співтоваристві немає центральної влади, яка б встановлювала без виникнення сумнівів, що відповідає, а що не відповідає праву [...] не завжди є можливість встановити відповідає чи не відповідає цей факт міжнародному праву” [11, с. 13]. Також і неузгоджена денонсація, здійснена з посиланням на право на денонсацію, яке виникає зі звичаєвих норм, може бути предметом різних оцінок.

Висновки. Отже, юридичними наслідками денонсації є: 1) в предметній сфері: ініціатор денонсації

позбавляється всіх прав, обов'язків і переваг за договором; часткова денонсація допускається лише за наявності відповідних положень договору, інші міжнародні зобов'язання залишаються чинними; 2) в суб'єктній сфері: ініціатор денонсації виходить зі складу учасників договору, який в свою чергу, будучи двостороннім втрачає силу, а будучи багатостороннім — залишається в силі щодо інших учасників, якщо тільки участь ініціатора не була ідейно важливою для дійсності договору; 3) в територіальній сфері: денонсація звільняє від обов'язку дотримуватися договору всі території, які належать ініціатору, на яких він здійснює свою суверенну владу; автономні одиниці, наявні в складі його територій, можуть вирішувати це питання самостійно лише за наявності відповідної компетенції згідно з внутрішнім правом; 4) в темпоральній сфері: денонсація припиняє дію договору надалі, не маючи ретроактивних наслідків. Вона відбувається в конкретний момент виконання договору, у певній правовій ситуації, створеній в результаті її здійснення і положення, створеного тривалим способом, не порушує. В окремих випадках денонсація не впливає на чинність окремих зобов'язань. У випадку виникнення спору щодо заявленої денонсації, видається найбільш доцільним визнати, що дія договору все ж призупиняється, але ініціатор денонсації все ще є його учасником і зобов'язаний діяти добросовісно і не порушувати договір.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Nahlík S. Przyczyny nieważności i wygasnięcia traktatów w świetle kodyfikacji prawa traktatów przez ONZ. // Państwo i prawo. 1970. № 10.
2. McNair A.D. The Law of Treaties. / by Lord McNair. Oxford: Clarendon Press, 1961. 789 p.

3. Hackworth G. Digest of International Law. Vol. V / Hackworth, Green Haywood. Washington: Published by Wash. DC GPO, 1943. 957 p.
4. Draft Convention on the Law of Treaties / Harvard Law School Research in International Law. // The American Journal of International Law. — 1935. — Vol. 29. — Supplement: Research in International Law. New-York: American Society of International Law. P. 657-665.
5. Kohler F.J. Ein Griechisch-Rumanischer Konflikt // im: Zeitschrift für Völkerrecht und Bundesstaatsrecht. 1 Bd. Breslau : J. Kern, 1907.
6. Giraud E. Modification et terminaison des traités collectifs: Exposé préliminaire // Annuaire de l'Institut de Droit International Annuaire de l'Institut de droit international. 1961. Vol. 49. — 1. P. 5-153.
7. Whiteman M. Digest of International Law. Vol. 14 / by Marjorie M. Whiteman. U.S. Government Printing Office, 1970.
8. Fitzmaurice G. Second Report on the Law of Treaties / Document A/CN.4/107; G.G. Fitzmaurice, Special Rapporteur // Yearbook of the International Law Commission. 1957. Vol. II. URL: http://legal.un.org/ilc/documentation/english/a_cn4_107.pdf.
9. Lachs M. Umowy wielostronne. Warszawa: PWN, 1958.
10. David A.E. The Strategy of Treaty Termination: Lawful Breaches and Retaliations. Yale University Press, 1977. 368 p.
11. Symonides J. Zasada efektywności w prawie międzynarodowym. Toruń: Wydawnictwa Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, 1967. 298 p.

Ващенко В.А.

Правовые последствия денонсации международного договора.

Аннотация. В статье рассмотрены правовые последствия денонсации международного договора. Отмечается, что денонсация международного договора создает новую правовую ситуацию и имеет проявления в предметной, субъектной, территориальной и темпоральной сфере. Основным правовым последствием денонсации является освобождение инициатора денонсации от обязанности дальнейшего исполнения договора, а также прекращение права требовать исполнения договора другими участниками в отношениях с ним. Денонсация прекращает все обязанности инициатора денонсации, заключающиеся в продолжении выполнения или воздержании от определенных действий, а также все полномочия и преимущества по договору.

Ключевые слова: денонсация, прекращение международного договора, частичная денонсация, принцип параллелизма, *pacta sunt servanda*.

V. Vashchenko

Legal consequences of denunciation of international treaty.

Annotation. The article discusses the legal consequences of the denunciation of an international treaty. It is noted that the denunciation of an international treaty creates a new legal situation and has manifestations in the subject, object, territorial and temporal sphere. The main legal consequence of denunciation is the release of the initiator of denunciation from the obligation to further execute the treaty, as well as the termination of the right to demand the execution of the treaty by other parties in relations with him. Denunciation terminates all obligations of the initiator of denunciation, which consists in continuing to perform or refraining from certain actions, as well as all the powers and advantages under the treaty.

The legal consequences of denunciation are: 1) in the object sphere: the initiator of denunciation loses all rights, obligations, and benefits under the treaty; partial denunciation is allowed only to the relevant provisions of the treaty, other international obligations remain in force; 2) in the subject area: the initiator of the denunciation withdraws from the parties to the treaty, in turn, being bilateral, becomes invalid, and being multilateral – remains in force with respect to other participants, unless the participation of the initiator is ideologically important for the validity of the treaty; 3) in the territorial sphere: the denunciation exempts from the obligation to comply with the treaty all the territories that belong to the initiator, in which he exercises his sovereign power; autonomous units within its territories can decide this question independently only if they have the appropriate competence in accordance with domestic law; 4) in the temporal sphere: denunciation terminates the contract in the future without retroactive consequences.

Keywords: denunciation, termination of an international treaty, partial denunciation, the principle of parallelism, *pacta sunt servanda*.

